

פיצול סעדים בבוררות

יחיאל ברונר, עו"ד, מהנדס

בין חברת אלרוב אזור מסחרי ממילא (1993) בע"מ, שהינה חברה לייזום ופיתוח מקרקעין, לבין חברת קרתא חברה לפיתוח מרכז ירושלים בע"מ, שהינה חברה ממשלתית לשיקום ופיתוח מתחם ממילא בירושלים, נחתם חוזה לפיתוח המתחם. בחוזה הכלילו הצדדים גם סעיף בוררות שקבע: "הצדדים מסכימים שכל הסכסוכים וחילוקי הדעות שיתגלעו ביניהם בקשר לפירושו או לביצועו של חוזה זה, ימסרו להכרעתו של בורר יחיד עליו יסוכם בין הצדדים. בהעדר הסכמה, ימונה הבורר על-פי בקשת אחד הצדדים על ידי ראש לשכת עורכי הדין בישראל. לעניין מינוי הבורר כאמור יילקח בחשבון טיבו של הסכסוך, והממנה האמור יחליט אם מן הראוי למנות עו"ד, רואה חשבון, מהנדס או איש מקצוע אחר כפי שיהיה מתאים והולם לגבי השאלה שבמחלוקת".

משנתגלה סכסוך בין הצדדים בדבר דרישתה של אלרוב שקרתא תחתום על שינוי תב"ע, דבר לו התנגדה קרתא, הפעילו הצדדים את מנגנון הבוררות, וראש לשכת עוה"ד מינה שופט בדימוס להכריע בסכסוך. כל אחד משני הצדדים תבע את רעהו בעילה של הפרת חוזה ובתביעה לתשלום פיצויים בגין הפרה. במהלך הבוררות ביקשה אלרוב מהבורר היתר לתיקון כתב תביעתה על ידי מחיקת התביעה לפיצויים ומתן היתר לפיצול סעדים, כך שתוכל לתבוע פיצויים במועד מאוחר יותר. הבורר נענה לבקשה. הבוררות הסתיימה, הבורר נתן פסק בוררות בו קיבל, בעיקרון, את טענת אלרוב, ופסק דינו אושר בביהמ"ש.

משהגישה אלרוב לבורר תובענה נוספת בעניין סכום הפיצויים שעל קרתא לשלם לה, טענה קרתא כי הבורר מנוע מלדון בתביעה שכן, בהתאם לדין (במקרה רגיל), משסיים הבורר את מלאכתו בפסק בוררות, הסתיימה יחד עם מתן הפסק גם סמכותו כבורר בין הצדדים. משהועלתה מחלוקת זו בפני הבורר, סרב הבורר להכריע בה, ובצדק, שכן בורר אינו רשאי לדון בשאלה הנוגעת לתחום סמכותו. כפי שצוין כבר במאמר קודם בנושא זה, בכל שאלה הנוגעת לתחום סמכותו של בורר על הצדדים לפנות לביהמ"ש על מנת שיכריע בסוגיה, אלא אם כן שני הצדדים הסכימו, באופן ברור ומפורש, להסמיך את הבורר עצמו לדון ולהכריע גם בשאלת תחום סמכותו הוא.

בצר לה, פנתה אלרוב לביהמ"ש המחוזי בירושלים בתביעה למתן פס"ד הצהרתי שייקבע, כי סמכותו של הבורר לא הסתיימה, וכי הוא רשאי לדון גם בנושא הפיצויים. לצורך הכרעה בשאלה זו בחן ביהמ"ש תחילה את נוסח סעיף הבוררות. משלא מצא בו את המענה הראוי לשאלה, בחן ביהמ"ש, על פי החוק והדין, את "אומד דעתם של הצדדים" כפי שהוא עולה מתוך החוזה ומתוך הנסיבות הכוללות של העניין. ביהמ"ש אזכר את ההלכה שנקבעה בפס"ד מהותי וחדשני של ביהמ"ש העליון (פס"ד אפרופים), בו קבע ביהמ"ש העליון, כי "אומד דעת זה הוא המטרות,

התכליות, היעדים והאינטרסים (הסובייקטיביים, אשר מצאו ביטוי חיצוני) אשר הצדדים ביקשו (במשותף) להגשים באמצאות החוזה. אומד דעת זה יכול שישתמע מתוך החוזה, ויכול שישתמע מתוך הנסיבות. אם לאחר בחינת לשון החוזה והנסיבות החיצוניות עדיין קיימת התנגשות בין אומד הדעת של הצדדים כפי שהוא משתמע מתוך החוזה, לבין אומד הדעת של הצדדים כפי שהוא משתמע מתוך הנסיבות, יד אומד הדעת של הצדדים, המשתמעת מתוך הנסיבות, על העליונה."

ביהמ"ש בחן את אומד דעתם של הצדדים לגבי הפרשנויות האפשריות של סעיף הבוררות, ובמיוחד את זו של קרתא שהתנגדה להמשך הבוררות בפני הבורר, וזאת על פי הצהרותיהם של ביהמ"ש הראשונים של הליך הראשון, ולא על פי עמדותיהם בשאלה שהובאה בפניו. ביהמ"ש מצא, כי על פי הצהרות אלה התכוונו שני הצדדים, כולל קרתא, מלכתחילה, שכל הסכסוך יידון בפני אותו בורר, ומטעמי מניעות אין מקום שקרתא תחזור בה, ועל כן קבע ביהמ"ש בפסק הדין כי העניין ימשיך להידון בפני אותו בורר.

ביהמ"ש קבע כי אילו החליט הבורר לפצל את הדיון בפניו, ולדון בתחילה בשאלת ההפרה/האכיפה, ולאחר מכן לדון בשאלת הפיצויים, "כמדומה שלא הייתה מחלוקת כי הוא היה מוסמך ורשאי לדון בעניין ללא צורך במינוי נוסף", כפי שהדבר נעשה מדי יום ביומו בתביעות נזיקין בהם מכריע ביהמ"ש בתחילה בשאלת האחריות בין המזיקים הנתבעים, ורק לאחר מכן בשאלת גובה הפיצויים. דא עקא, שבמקרה דנן מחק הבורר מכתב התביעה את שאלת הפיצויים ונתן היתר לפיצול סעדים, דבר שגרם, בדיעבד, למחלוקת החדשה שהובאה להכרעת ביהמ"ש (ובוודאי שגם גרם להוצאות נוספות רבות, וכן לעיכוב של שנים בקבלת ההכרעה הסופית בסכסוך, עקב הצורך להזדקק להכרעת ביהמ"ש).

נראה לנו שזו גם המסקנה שניתן להסיק מפס"ד זה:

אל לו לבורר לצמצם את הסמכות שניתנה לו על ידי הצדדים עצמם. ככל שניתן, רצוי ועדיף להגיע למצב של פיצול הדיון מלכתחילה, ולא לביטול חלק מהתביעה תוך מתן היתר לפיצול סעדים המצמצמים את סמכות הבורר, שכן, כפי שקרה במקרה דנן, הדבר עלול לסבך ולעכב את הבוררות, שעיקר מטרתה, כידוע, להגיע לפתרון יעיל ומהיר של הסכסוך.